

อักษรวิธีในศิลาจารึกหลักที่ ๑*

ม.ล. จิรายุ นพวงศ์**

บทคัดย่อ

บทความนี้เสนอการพิจารณาอักษรวิธีที่ปรากฏในศิลาจารึกที่แตกต่างไปจากที่เคยมีการพิจารณากันไว้ สิ่งที่พิจารณาคือ รูปสระ ในแง่ที่เป็นสระลอยหรือสระจม สระออ ซึ่งมี อ เคียง หรือไม่มี อ เคียง หน้าของวิสรรชนีย์ สระลดรูปต่าง ๆ เสียงที่นึกหิตแทนเสียงพยัญชนะควบ โดยเฉพาะเสียงควบ งว ลว และพยัญชนะควบไม่แท้

เมื่อผมได้ทราบว่าจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจะมีการประชุมทางวิชาการเรื่อง ๗๐๐ ปี แห่งลายสือไท ก็ตั้งใจว่าจะได้มาฟังบทความต่าง ๆ เรื่องหนังสือไทยเรื่องภาษาไทย แต่เพื่อจะให้อ่านเรื่องที่ทำนวิทยากรทั้งหลายจะแสดงได้สะดวกขึ้น จึงได้กลับไปอ่านศิลาจารึกหลักที่ ๑ ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงใหม่ ต่อมาได้พบกับรองศาสตราจารย์ ดร. กาญจนา นาคสกุล ท่านก็ได้ขอร้องให้เสนอบทความเกี่ยวกับลายสือไทสักเล็ก ๆ น้อย ๆ ผมเกรงใจก็รับปากรับเชิญมา ดังนั้นบทความที่จะเสนอนี้ ส่วนใหญ่จึงเกี่ยวกับ**อักษรวิธีที่ปรากฏในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง** อักษรวิธีที่จะกล่าวต่อไปนี้ ผมพิจารณาตามภาพถ่ายของศิลาจารึก คำจารึกที่ถ่ายออกมาเป็นอักษรไทยและคำอ่านที่ท่านบอกว่าเป็นคำอ่านปัจจุบัน ทั้งนี้

* จากวารสารภาษาและวรรณคดีไทย ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๒ (สิงหาคม ๒๕๒๗)

บทความนี้เป็นปาฐกถาพิเศษ ในโอกาสที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจัดประชุมทางวิชาการฉลอง ๗๐๐ ปี แห่งลายสือไท เมื่อวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๒๖ ณ ห้องประชุมสวนนันท

**

อดีตหัวหน้าภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตามที่มีปรากฏในหนังสือประชุมจารึกภาคที่ ๑ ซึ่งคณะกรรมการพิจารณาและจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์ สำนักนายกรัฐมนตรี พิมพ์จำหน่ายเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๑ เป็นส่วนใหญ่ และเฉพาะบางแห่งที่ผมสงสัยก็ได้ไปสอบกับตัวศิลาจารึกเอง

เรื่องแรกที่จะเสนอคือเรื่องสระ รูปสระทั้งหมดในศิลาจารึกนั้นเรียงไว้บรรทัดเดียวกับพยัญชนะ เรียงไว้หน้าพยัญชนะบ้าง หลังพยัญชนะบ้าง ไม่มีรูปสระเหนือพยัญชนะหรือใต้พยัญชนะเหมือนที่ใช้อยู่ในอักษรวิธีไทยในปัจจุบัน สระที่ในปัจจุบันอยู่เหนือพยัญชนะ เช่น [ี] และสระที่ในปัจจุบันอยู่ใต้พยัญชนะ คือ _ุ นั้น ท่านเรียงไว้หน้าพยัญชนะทั้งสิ้น เช่น คำว่า ดี ท่านก็เขียนสระอีแล้วก็ ด เป็นต้น หรือคำว่า จุง ท่านก็เขียนสระอู จง รูปสระที่มีใช้นั้นมีอยู่รูปเดียว เพราะฉะนั้นเมื่อจะเขียนเสียงสระต้นพยางค์ก็ใช้ อ เป็นท่อนให้รูปสระเกาะ เช่น คำว่า อาจ ออก เอา คำเหล่านี้ปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ ๑ เมื่อสระออกเสียงผสมตามพยัญชนะ ก็เขียนไว้กับพยัญชนะนั้น หน้าหรือหลังพยัญชนะนั้น แล้วแต่ตำแหน่งของสระ คำว่า แม่ ก็เขียนสระแอม แล้วก็ไม่เอก สาม ส สระอา ม มีอยู่ในบรรทัดที่ ๑ และบรรทัดที่ ๔ ของจารึกหน้า ๑ ตามลำดับ

สระอี เมื่อเป็นเสียงต้นพยางค์ ไม่มี อ เป็นท่อนให้เกาะเป็นพิเศษอยู่สระเดียว คำที่ปรากฏที่เขียนไว้คือ [ี]นทราทิตย ซึ่งก็คงตรงกับ อินทราทิตย ในปัจจุบัน (หน้า ๑, บรรทัด ๑ และหน้า ๔, บรรทัด ๑) สระอีที่เป็นเสียงต้นพยางค์นี้ปรากฏในคำนี้คำเดียว แต่ปรากฏ ๒ ครั้ง บรรทัด ๑ ด้านที่ ๑ และบรรทัด ๑ ด้านที่ ๔ การที่คำนี้ไม่มี อ เป็นท่อนให้สระอีเกาะเหมือนกับสระอื่น ๆ ที่เป็นสระต้นพยางค์นั้น ท่านผู้รับท่านสันนิษฐานว่าอาจเป็นเพียงเหตุบังเอิญเท่านั้น คือ บังเอิญไม่มีตัว อ ซึ่งคงจะหมายความว่าผู้ที่สลักหินนั้นบังเอิญสลัก อ ตกไปโดยไม่ได้เจตนา คือ ถ้าไม่บังเอิญก็คงจะสลัก อ อ่างเป็นท่อนให้สระอีเกาะเหมือนอย่างสระอื่น ๆ

คำว่า [ี]นทราทิตย นี้เป็นส่วนของพระนามของพระราชบิดาแห่งพ่อขุนรามคำแหง ผู้โปรดฯ ให้สร้างจารึกนี้ขึ้น เป็นคำที่สำคัญมาก ปรากฏในที่เด่นชัดเห็นง่าย ครั้งแรกเป็นคำที่ ๓ เท่านั้นเอง อยู่บรรทัดที่ ๑ ของจารึกด้านที่ ๑ พ่อขุน

รามคำแหงเองน่าจะได้อ่านพระเนตรและทรงอ่านคำจารึกบนศิลาหลายครั้ง น่าจะ
ได้อ่านพระเนตรเห็นพระนามของพระราชบิดาจารึกอย่างที่ปรากฏในศิลาจารึกที่มีอยู่
ในขณะนี้ ถ้าหากทรงเห็นว่าช่างจารึกบังเอิญลืมจารึกตัว อ ให้สระอีเกาะ ก็คงจะทรง
ทักท้วงและโปรดฯ ให้แก้ไขเสีย คงไม่ปล่อยให้บกพร่องอยู่เป็นปี ๆ การแก้ไขก็ไม่
ยาก คือ ถ้าหากทรงเห็นข้อบกพร่องเมื่อการจารึกนั้นเพิ่งเริ่มต้นจารึกได้บรรทัดสอง
บรรทัด ท่านก็ทอดพระเนตรเห็น ก็อาจจะโปรดฯ ให้หาศิลาแท่งใหม่มาจารึกเสียใหม่
แทน ก็ไม่ยากอะไร แต่ถ้าหากว่าจารึกไปมากแล้ว จะหาหินมาจารึกใหม่อีกทั้งหน้าก็
ลำบาก ก็อาจจะแก้ไขได้โดยจารึกเป็นอักษรตก แก้เป็นคำตกไว้ได้และการที่แก้เป็น
คำตกนี้ก็ปรากฏ ไม่ใช่ไม่มี มีในศิลาจารึกนั่นเอง คือ ในด้านที่ ๒ บรรทัดที่ ๑๘
เขาจารึกไว้ว่า *ดบังค* แล้วก็ *ด้วยเสียงพาทย์เสียงพิณ* ตรงนี้ เมื่อ *บังค* แล้วมันตก
คำว่า *กลอง* คำว่า *กล* *อ* แล้วก็ *มีตัว* *ง* *ตัว* *ย* อะไรนี่ เดิมท่านก็อ่านกันว่า *บังคม*
กลอย แล้วตอนหลังนี้ท่านอ่านว่า *บังคมกลอง* แต่ว่าในศิลาจารึกนั้น ถ้าดูในที่เขา
ถ่ายรูปมาไม่เห็นตัว *กลอง* นี้ เพราะตัวนี้ติดเดี่ยวถ่ายรูปมาไม่เห็น ผมไปดูที่จารึกเอง
ก็เห็นว่าเขามีกวักไว้ระหว่างบรรทัด *กลอง* ถ้าหากว่าทำอย่างนั้นได้ ถ้าพ่อขุน
รามคำแหงเห็นว่าตัว อ ตกไปก็น่าจะจารึกตกไว้ได้เหมือนกัน เหตุใดจึงไม่ทำ คำ
อินทราทิตย์ นี้ปรากฏอีกครั้งหนึ่งในด้านที่ ๔ บรรทัดที่ ๑ เด่นมาก แต่จารึกไว้
เหมือนกับด้านที่ ๑ บรรทัดที่ ๑ คือสระอีต้นพยางค์ไม่มี อ เป็นท่อน หากว่าการที่คำ
อินทราทิตย์ คำแรกไม่มี อ เป็นท่อนให้เกาะเป็นเพราะบังเอิญ คำ *อินทราทิตย์* ใน
ด้านที่ ๔ บรรทัดที่ ๑ ก็จะเป็นการบังเอิญครั้งที่ ๒ ซึ่งไม่น่าจะเป็นได้ จารึกด้านที่ ๔
คงจะจารึกหลังด้านที่ ๑ นานหลายปี ตามที่ท่านนักวิชาการเคยสันนิษฐานกันไว้
และคำ *อินทราทิตย์* ด้านที่ ๔ นี้ก็คงจะจารึกตามคำ *อินทราทิตย์* ในด้านที่ ๑
เพราะว่าในระหว่างนั้นคงไม่มีผู้ทักท้วงขึ้นเรื่องมี อ ไม่มี อ ถ้าหากคำ *อินทราทิตย์*
ที่จารึกนั้นถูกต้องตามอักขรวิธีสมัยนั้น คือไม่ต้องมี อ ก็เห็นจะต้องถือว่ามี สระอี
ลอย คืออี่ที่ไม่ต้องมี อ เป็นท่อนและเป็นสระพิเศษ ไม่เข้าชุดกับสระอื่น ๆ ที่เมื่อเป็น
เสียงต้นพยางค์ต้องมี อ เป็นท่อน

เนื่องจากสระอีลอยและสระอีจมีรูปเหมือนกันทุกประการ จึงอาจเกิดความกำกวมขึ้นได้ เช่น ในคำคำนี้เอง ถ้าหากว่าสระอีแรกเป็นสระลอย คำนี้ก็จะป็น อินทราทิตย์ แต่ถ้าหากว่าสระอีตัวแรกนี้เป็นสระจมี เราก็จะได้คำว่า นิทราทิตย์ นิทราทิตย์นี้จะแปลว่าอะไร พระอาทิตย์นอน พระอาทิตย์ตก? ผมไปเปิดดูใน พจนานุกรมฉบับต่าง ๆ นิทรา ก็แปลว่า นอน แปลว่า ตก อย่างนี้ แต่เผชิญใน หนังสือคลาสสิก ดิศันนารี ของดอว์สัน มีคำอธิบายอีกอย่างหนึ่ง คำว่า นิทรา บอกว่าเป็นรูปอดีตถึงค์ของพระพรหม และเกิดขึ้นในตอนกวมมหาสมุทร เพราะฉะนั้นถ้าถือคำอธิบายอย่างนี้ พระเจ้าแผ่นดินองค์นี้ก็จะชื่อว่า พระพรหมกับ พระอาทิตย์ หรือไม่เช่นนั้น ถ้าเราถือว่า นิทรา นี้แปลว่า ตก นอนหลับ พระนามจะ กลายเป็นว่าพระเจ้าขุนแห่งพระอาทิตย์ตะวันตก หรือเป็น พระเจ้าแผ่นดินทาง ตะวันตก ก็คงจะเป็นตะวันตกของเขมร พระเจ้าแผ่นดินเขมรก็เป็นขุนทาง ตะวันออกของไทย นี่ขุนทางตะวันตก (แต่คงจะไม่ใช่ นี่โดยบังเอิญว่ามันแปลได้ คำแปลมันก็จะออกมาเป็นแบบนี้) แต่ผมคิดว่าเห็นจะไม่ใช่ ไม่ใช่พระนาม ที่อธิบาย มานี้ก็เพียงจะชี้ให้เห็นว่ามันเกิดความกำกวมได้ ถ้าคำ นิทราทิตย์ แปลไม่ได้ มันก็ หมดความกำกวมไป นี่บังเอิญมันแปลได้ จึงเกิดความกำกวม

ในศิลาจารึกหลักที่ ๓ จารึกนครชุม ด้านที่ ๑ บรรทัดที่ ๓๘ มีคำว่า อิน จารึกไว้ เขาเขียนไว้แต่เพียงสระอี แล้วก็ น ไม่มี อ เป็นท่อนให้สระอีเกาะ ถ้าจะ อ่านเป็นสระจมีก็อ่านเป็น นือ ซึ่งไม่มีความหมายอะไร แต่ถ้าอ่านเป็นสระลอยเป็น อิน หรือ อิน ก็แปลได้ อันนี้จะป็นเครื่องชี้บ่างใหม่ว่าสระที่เราใช้ข้างบนพยัญชนะ นั้น ในสมัยสุโขทัย มี อ ก็ได้ ไม่มีก็ได้ เมื่อเป็นต้นพยางค์

ส่วนสระอื่น ๆ เว้น ๒ ตัวนี้ใช้ อ ทั้งนั้นไม่ว่าจะเป็นภาษาอะไร ที่แรกผม เข้าใจว่าอินทราทิตย์นี้เป็นภาษาสันสกฤต สันสกฤตนั้นมีสระลอย สระจมี เราก็คงจะ เอาสระลอยเขียนเป็นสระลอย แล้วอ่าน ๆ ไปพบคำว่า อุบาทก ซึ่งในนี้เขียนสระอู แล้วก็ อ บ สระอา ส ก ซึ่งเป็นคำภาษาบาลีสันสกฤต คำประเภทเดียวกัน ก็มี อ คำ อินทราทิตย์ไม่มี ก็น่าสังเกตอยู่ แต่บางท่านอย่างที่เราเรียนให้ทราบแล้วว่ามันบังเอิญ

แต่ผมไม่ค่อยจะเชื่อมั่นบังเอิญ มันอยู่ในระบบ ท่านคงจะทำอย่างนั้น แต่ว่ามัน
กำกวมได้

ที่นี้เรื่องสระลดรูป สระลดรูปคือสระที่มีแต่เสียง ไม่มีรูปปรากฏให้เห็น ใน
ศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงมีสระลดรูปดังนี้คือ

สระออลลดรูปเมื่อไม่มีตัวสะกดและปรากฏในคำต่อไปนี้ พ ท์ (หน้า ๑,
บรรทัดที่ ๔) ฎ (หน้า ๑, บรรทัดที่ ๗) ก (หน้า ๒, บรรทัดที่ ๓,๔,๕) อันนี้ก็เห็นจะ
เป็นสระเอาะมากกว่าเฉพาะคำว่า ก ก่อสร้าง ก่อพระทันตธาตุ คำนี้อยู่ในศิลาจารึก
หลักที่ ๒ วัดศรีชุม ด้านที่ ๑ บรรทัดที่ ๗ คำพวกนี้ไม่มี อ เคียงเหมือนในปัจจุบันนี้
ในหนังสือพจนานุกรมไทย-จีนฉบับหนึ่งเป็นหนังสือเก่า หนังสือลายมือเขียน ตาม
คำนำภาษาจีนซึ่งผมวานนักศึกษาชาวจีนอ่าน เขาบอกว่าแต่งในสมัยราชวงศ์หมิง
เป็นหนังสือลายมือเขียน หนังสือเก่า ผู้แต่งเป็นจีน กรมการแปลของ
กระทรวงมหาดไทยของจีนเขาทำไว้ เดิมมีภาษาต่าง ๆ ๑๐ ภาษา ตอนสุดท้ายนี้
เหลืออยู่ที่เก็บมาได้มีอยู่ ๕ ภาษา ผมจำไม่ได้แน่ แต่ชื่อว่า เตอะ เพนตากลอต The
Pentaglot เพนตากลอตก็คงแปลว่าคำ ๕ ภาษา หนังสือเล่มนี้มีอยู่ในห้องสมุด
ของมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ เป็นหนังสือเก่า เขาก็อनुญาติให้ดูได้ ผมก็ดูมา ใน
หนังสือนี้มีคำไทยเขียนด้วยพู่กัน ลายมือพู่กันเขียนเป็นคำไทยเป็นตัวไทยแล้วก็
คำอ่านเป็นภาษาจีน คำแปลเป็นภาษาจีน มีคำต่าง ๆ ประมาณพันกว่าคำ หนังสือ
เตอะ เพนตากลอต นั้น เขียนหลังพ่อขุนรามคำแหงราว ๆ ๘๐ กว่าปี อาจจะถึง ๘๙-
๙๐ หรือประมาณก็ราว ๑๐๐ ปี ผมไม่แน่ใจว่าราชวงศ์หมิงตั้งต้นเมื่อไร ท่านก็คงจะ
ไปหาเอาเองได้ ในหนังสือนี้มีอยู่ ๓ คำคือคำว่า ง แปลว่าไม่เหยียด ก็แปลว่างอน
แหละ คำจีนก็แปลไว้อย่างนั้น แล้วก็คำว่า พ่อ เขาเขียน พ เจย ๆ ไม่มีไม้เอก พ นี้
ไปให้เพื่อนนักเรียนจีนเขาแปล เขาบอกว่าแปลว่า พ่อ แล้วก็ จ ปี่จ้อ อยู่ในชุดปี่ชวด
ฉลุ ขาล เถาะ... ไปถึงตัวจอนี้เขาเขียน จ เจย ๆ สามคำนี้ไม่มี อ แต่ตอนที่ไปสอบ
คำแปล คำแปลที่ให้ไว้รู้สึกว่าจะคลาดเคลื่อน เขาไม่ได้แปลว่าปี่จ้อ เขาแปลว่า
ช่วงเวลา ดูเหมือนระหว่างสองยามถึงตีสองอะไรนี่ นี่เฉพาะคำแปลที่นักเรียนจีนเขา

แปลให้ฟัง แต่ว่า *ชวด* เขาแปลว่าที่หนึ่งแล้วเท่ากับเวลานั้นเวลานี้ ผมจดเอาไว้แต่ไม่เกี่ยวกับเรื่องนี้ก็เอามาเล่าให้ฟัง คือ ๓ ตัวนี้ไม่มี อ ง พ จ แปลว่า งอ แปลว่าพ้อ แปลว่า ป้อจ แต่ในหนังสือนี้เองก็เริ่มมี อ เคียงในคำต่อไปนี้ คำว่า *บ่อ* ที่แปลว่าบ่อน้ำ บ ไม้เอก แล้วก็ อ แล้วคำว่า *หอนั่ง* ห ไม้เอก แล้วก็ อ เขาก็แปลว่าหอนั่งนั่นแหละ แต่เขาเอาไม้เอกใส่ไว้ด้วยตัวหนึ่ง แล้วก็ *คอเสื้อ* คำว่าคอเสื้อเขาเขียน ค ใช้ ค หัวหยัก แล้วก็มีพินหนู อ แล้วก็ เสื้อ อันนี้อาจจะเป็นการเริ่มต้นของการใช้สระอในคำที่ไม่มีตัวสะกด เดิมใช้ ออลรูป แล้วต่อมาก็มี อ เพิ่มขึ้น แต่ทั้งในศิลาจารึกก็ดี ในเพนตากลตก็ดี *เมื่อสระอมีตัวสะกด ไม่ลดรูป* ตัว อ นั้นปรากฏขึ้น เช่น ในศิลาจารึกมีคำว่าเมืองฉอด (หน้า ๑, บรรทัดที่ ๔) นอน (หน้า ๓, บรรทัดที่ ๑) ทอง (หน้า ๒, บรรทัดที่ ๔) น่อง (หน้า ๑, บรรทัดที่ ๒) มี อ ทั้งนั้นพวกนี้ ในหนังสือเดอะเพนตากลต ก็มีคำว่า *แดดออก ออกไป ฟ้าร้อง ยอม* คำเหล่านี้มี อ ไม่ได้ลดรูป

สระที่ลดรูปต่อไปนี้คือสระอะ สระอะลดรูปทั้งที่เมื่อมีตัวสะกดและไม่มีความมีตัวสะกด ลดได้ทั้งนั้น ก็คือจะไม่เหลือเอาเลย อะไม่ต้องเขียนก็เป็น อะ ที่มีตัวสะกด เช่น คำว่า *ขบบ* (หน้า ๑, บรรทัดที่ ๕) *จกก* (หน้า ๑, บรรทัดที่ ๒๑) *มนน* (หน้า ๑, บรรทัดที่ ๓๐) *ดรองง* (หน้า ๒, บรรทัดที่ ๖) *ดวนน* นี้แสดงทั้งที่มีตัวสะกดและไม่มีความมีตัวสะกด คำสุดท้าย *กทำ*

ที่นี้คำว่า *พระ* คำนี้มีวิสรรชนีย์ด้วย เป็นวิสรรชนีย์คำว่า ไม่ใช่วิสรรชนีย์ หายอย่างไรในปัจจุบัน คือเขาจารึกคำว่า วิสรรชนีย์ที่ใช้ในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง ดูเหมือนจะเป็นเครื่องหมายบอกเสียงกักที่เกิดที่เส้นเสียง ซึ่งในวิชาภาษาศาสตร์เขาเรียกว่า *กลอตตล สตอป* (glottal stop) คือเสียงมันกระตุกตรงที่ในคอช่วงก ข้อนี้ก็เหมือนที่ท่านผู้ทรงโพเนติกส์หลายคนได้พูดไว้ ผมเข้าใจว่าจะเป็นอย่างนั้น

คำว่า *พระ* มีหลายแห่ง คำว่า *แคะ* สระแอะ ค วิสรรชนีย์ นี้ปรากฏในหน้า ๔ บรรทัดที่ ๑๕ ในจารึกหลักที่ ๒ จารึกวัดศรีชุมมีอีก ๓ คำ คือคำว่า *ละ แพะ ละ* นี้ผมจำไม่ได้ว่าอยู่ตรงไหน *แพะ* อยู่หน้า ๒ บรรทัดที่ ๑๖ และมีอีกคำหนึ่งก็ไม่แน่ใจคือไม่ได้มีโอกาสสอบกับตัวจารึกเอง ในคำอ่านนั้นเขียนว่า *ส ว ๗* แล้วก็มีวิสรรชนีย์ ใน

คำที่ลอกจากจารึกแล้ว ในเวลาอ่านก็เป็น /สะ-หวะ/ สระอำมหันหายไป และแปลว่า สละ ถ้าหากว่าในจารึกนี้มีลากข้าง ส วา แล้วก็วิสรรชนีย์จริง ๆ ก็น่าดูมากกว่าอันนี้เป็นเครื่องหมายของวิสรรคในสันสกฤตคือทำให้เสียงชะงักเท่านั้น วิสรรชนีย์ที่ทำให้เสียงชะงักทำให้เสียงสั้นนั้น ในปัจจุบันเราก็มีเป็นธรรมดา เช่น พระ เคะระห์ ฯลฯ แต่ถ้าเมื่อเราถือว่าวิสรรชนีย์นี้เป็นเครื่องชักเสียงสั้นแล้ว คำว่าพระที่ปรากฏในนี้ก็มิควรจะอยู่ในตัวเหมือนกับ ดรพง มีเสียงอะอยู่แล้ว ส่วนวิสรรชนีย์ที่ใส่ก็คงจะกระตุกให้ชะงัก มีอาจารย์คนหนึ่งท่านบอกว่านักภาษาศาสตร์คนหนึ่งท่านบอกว่าใช้เฉพาะ พยางค์ที่เน้น ก็คงจะใช้ พยางค์ที่เน้นก็ใส่ แต่ กทำ ไม่เน้นก็ไม่ใส่ พระ เน้นก็ใส่ แต่ ช่อ้นผมไม่มีเวลาสอบว่าจะเป็นอย่างนั้นตลอดศิลาจารึกหรือไม่ ก็เสนอไว้เพื่อพิจารณาพลาถ ๑ ก่อน

ที่นี้สระโอะลดรูปเหมือนอักษรวิชัยปัจจุบัน คือคำว่า ชน ชุนสามชน ก็เขียนชน (หน้า ๑, บรรทัดที่ ๔) รบ (หน้า ๑, บรรทัดที่ ๔) สัม สัมนี้ประหลาด (หน้า ๑, บรรทัดที่ ๑๒) ท่านเขียน ส นิคหิต แล้วก็กากบาท กากบาทนี้ไม่ทราบว่ามีไทหรือไม่จัดว่า รูปเป็นไม้จัตวา แต่ว่าเห็นใช้แทนไม้ไท อาจจะโทก็ได้ หนึ่งแล้วก็สอง คำว่า สัม ก็เขียนอย่างนั้นไม่มี ม เขียนนิคหิตแทน ม ช้างเบกพล พล (หน้า ๑, บรรทัดที่ ๗) ตรงนี้มีคำเป็นปัญหาอยู่คำหนึ่ง คือในหน้า ๒ บรรทัดที่ ๑๓ มีความว่า เมื่อโอก แล้วก็ พรนษา คำนี้ตรงกับคำปัจจุบันว่า พรธษา แต่คำจารึกนั้นมีตัว น ตัวเดียวเหมือนกับคำว่า ชน ดังนั้นถ้าจะถือตามเกณฑ์ตัวสะกดที่ตั้งเอาไว้ ที่เหมือน ๆ กับที่สังเกตมา คำนี้ก็ต้องออกเสียงว่า /พฺรณ-สา/ หรือ /พณ-สา/ แล้วแต่ว่า ร ควบแท้หรือควบไม่แท้ ถ้าควบแท้ก็เป็น /พฺรณ/ ควบไม่แท้ก็เป็น /พณ/ บางท่านดูว่าสระอะนั้น ถ้ามีตัวสะกดแล้วต้องมีตัวสะกด ๒ ตัวตามมา เช่น มกก อนน ในคำพรนษานี้ มี น เดียว แต่ว่ามี ษ ตามมา บางทีท่านผู้จารึกอาจจะคิดว่าถึงแม้ว่าไม่มี น สองตัว ก็มี ษ ตามมาอีกตัวใช้ได้ จะให้อ่านว่า /พณ-สา/ หรือ /พฺรณ-สา/ เราคงไม่มีทางทราบแน่

สระผสม สระอะลดรูปมีอีกคำหนึ่งที่ตัวสะกดและตัวตามนี้ไม่ใช่ตัวเดียวกัน คือคำว่า พระอัฐราช ตั ว ฐ นี้ไม่เหมือน คนละตัว แต่ว่าเกิดในฐานเดียวกันคือ

เป็นมูทชชะ ต่างกันตรงตัวหนึ่งเป็นสิถิล ตัวหนึ่งเป็นชนิดเท่านั้นเอง ก็ไกลกว่า น กับ ษ อันนี้เป็นเรื่องของสระลดรูป

สระอุลดรูป อันนี้มีการกำหนดเฉพาะพิเศษ สระอุลดรูปเมื่อสระอุนั้นมีสระเออะ (คือสระกลางกลาง) หรือสระอะ (กลางต่ำ) ตามหลังมา คือ อุ อะ แล้วรวมกันเป็นเสียงสระที่เราเรียกว่า สระอัว ในปัจจุบัน อัวออกเสียงอุแล้วก็เออะ สระนี้ใช้ตัว ว สองตัว ที่เขียนออกมาก็เป็น หวว (ห้ว) มีปรากฏในคำ หวรวบหววพุง (หน้า ๑, บรรทัดที่ ๓๑) และในคำว่า ษ์ว ได้ษ์วได้นาง (หน้า ๑, บรรทัดที่ ๑๕) สระอัวนี้ในปัจจุบันกลายเป็นไม้หันอากาศกับ ว เช่น ห้ว ษ์ว เสียงสระอัวนี้เมื่อมีตัวสะกดก็ลดตัว ว เสียหนึ่งตัว แทนที่จะมีสองตัว เอาตัว ว ตัวเดียว อย่างในคำว่า สวน นี้เหมือนอักษรวิธในปัจจุบัน ดวง (หน้า ๑, บรรทัดที่ ๓๐) ป่าม่วง (หน้า ๒, บรรทัดที่ ๕) การใช้ ัว (คือเหลือแต่ ัว ตัวเดียว) เป็นสระอัว เมื่อมีตัวสะกดก็ยังใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ ก็อาจจะสืบเนื่องมาจากนี้

ไม้หันอากาศซึ่งในปัจจุบันนี้ใช้บอกเสียงสระอะทั้งนั้น เว้นแต่เมื่อมีตัว ว ตามมา จึงจะเป็นเสียงสระอุ และตัว ว นั้นก็เป็นเสียงสระเออะหรือสระอะไป

ทีนี้ถ้าหากว่าไม้หันอากาศที่มีตัว ว ตามมาแทนสระอะ ไม้หันอากาศมันแทนสระอะทั้งนั้นเว้นแต่เมื่อตัว ว ตามมา ถ้าหากว่าหันอากาศนี้แทนสระอะและตัว ว ซึ่งเป็นอักษระของสระอุ ตัว ว นั้นเป็นเสียงอุ เสียงหันอากาศกับตัว ว ก็ควรจะ เป็นเสียง เอา ไม่ใช่เป็นเสียง อัว ห หันอากาศ ว ก็จะต้องเป็น เหว ด หันอากาศ ว ก็จะต้องเป็น เดว มันก็จะไม่เป็น ตัว **การใช้หันอากาศซึ่งธรรมดาแทนเสียง อะ มาแทนเสียง อุ ในกรณีนี้ก็เห็นจะต้องถือว่าเป็นข้อยกเว้นพิเศษ** ข้อยกเว้นนี้ กำหนดให้พยัญชนะที่มีตัว ว สองตัวตามมาเป็นพยัญชนะที่ผสมสระอุลดรูป คือไม่เข้าระบบเดิมกันแล้วผัน สมมติว่าแม่กน กัน กาน กับหันอากาศ กัน กาน หันอากาศ แล้วก็สระอา น ไปถึง ก หันอากาศ ว ก สระอา ว มันเป็น กัว /เกา/ กาว ถ้า กัน กาน มันควรจะ เกา แล้วก็ยาวเป็น กาว ไม่ใช่ กัว กาว กัน กาน กัว กาว ตรงนี้ ที่ว่าระบบเพี้ยนไป ตั้งแต่สมัยพ่อขุนรามคำแหงเป็นอัวไปแล้ว ยกเว้นเสียแต่ว่าสมัย

นั่นสิ่งที่เราเรียกว่า หัว ท่านเรียกว่า เหว สิ่งที่เราพูดว่า ตัว ท่านว่า เตว สิ่งที่เราเรียกว่า จัว ท่านเรียกว่า เหว แล้วคำเหล่านี้มาเปลี่ยนเรียกเป็นเหมือนปัจจุบันนี้ ถ้าเป็นอย่างนั้น ระบบอักขรวิธีของท่านก็ถูกต้องไม่มีช้อยกเว้น แต่ข้อนี้คงไม่มีทางทราบ

ที่นี่ มีเสียงสระลดรูปซึ่งไม่แน่นอนว่าเป็นเสียงสระอะไรแน่ สระที่ผมพูดถึงนี้คือ สระที่ตามหลังพยัญชนะที่มีนิคหิตอยู่ข้างบน พยัญชนะนิคหิตอยู่ข้างบนแล้วก็สระ แล้วก็ไม่มีสระอื่นตรงนี้สระอะไร นิคหิตนั้นในศิลาจารึกออกเป็นเสียงตัว ม สะกดหมด เสียงของคำต่อไปนี้ เป็นเสียงที่หนังสือประชุมศิลาจารึกภาคที่ ๑ กำหนดให้เป็นคำอ่านปัจจุบัน นี้อ่านตามศิลาจารึก อ่านตามคำอ่าน เขียนเหมือนกันหมด แต่อ่านต่าง ๆ กัน คำที่ผมขอขอยกมาเสนอคือนี้ที่เขาอ่านไว้เป็นสระอะลดรูป ค่ำแหง (หน้า ๑, บรรทัดที่ ๑๐) บ่ำเรอ (หน้า ๑, บรรทัดที่ ๑๑) ส่ำพาย (หน้า ๑, บรรทัดที่ ๒๔) นั้นพวกหนึ่ง อีกพวกหนึ่งกลายเป็นสระโอหรือสระโอะก็มี นี่เป็นสระโอะลดรูป ในคำว่า พนฺ พน นิคหิต (หน้า ๒, บรรทัดที่ ๑๔) พนฺเบี้ยพนฺหมาก ปรากฏในคำคู่นี้ แล้วเขามีคำว่า ชฺ แล้วก็แปลกันว่า ชม คือชมแปลว่าสรรเสริญ (หน้า ๒, บรรทัดที่ ๒), แกกฺ (หน้า ๒, บรรทัดที่ ๓๒) คำว่า แกกฺ นี้มีปรากฏหลายครั้ง ส่ำ แกกฺนี้ ท่านแปลว่า "ทั้งหมด" ส่ำ, ส่ำหายตายกว่า ส่ำนี้เขียน ส่ำ (หน้า ๑, บรรทัดที่ ๒๒) อย่างที่เรียนให้ที่ประชุมทราบแล้ว

แต่คำที่น่าจะหยิบมาพิจารณาเป็นพิเศษสักหน่อยคือคำว่า ค่ำแหง ชื่อพ่อนรามคำแหง แล้วก็คู่กัน ดบงคฺ คํ เป็น คม ก็มี เป็น คำ ก็มี ไม่แน่นอน ที่นี้เมื่อ ค ในคำว่า ค่ำแหง ออกกว่า คำ ส่วนว่าใน ดบงคฺ นั้นออกกว่า คม อันที่จริงเสียงสระอำคือเสียงสระอะ ม สะกดนั้น ในศิลาจารึกพ่อนรามคำแหงมีใช้เป็นรูปนิคหิตกับลากข้าง เหมือนรูปสระอำในปัจจุบันนี้แหละ ปรากฏในคำต่อไปนี้คือคำว่า กทำ (หน้า ๑, บรรทัดที่ ๘) พรว่า (หน้า ๑, บรรทัดที่ ๖) น้า (หน้า ๑, บรรทัดที่ ๑๘) จำศีล (หน้า ๓, บรรทัดที่ ๑๖) และ เสือคำ (หน้า ๑, บรรทัดที่ ๒๓) ที่นี้ปัญหาที่เกิดขึ้นว่า ถ้าหากชื่อพ่อนรามคำแหงออกเสียงว่า /คำ-แหง/ อย่างที่อ่านกันไว้ เหตุใดท่านไม่ใช้นิคหิต แล้วก็สระอาเหมือนคำว่า เสือคำ เสือคำก็มีอยู่แล้ว ทำไมคำแหงไม่เอาตัวนี้ ท่าน

จารึกด้วยนิคหิตเมื่อมีทางที่จะเขียนให้อ่านได้แน่นอนชัดเจนว่า /คำ-แหง/ ไม่ใช่
อย่างอื่น บางทีคำพระนามคำหรงนั้นอาจจะเป็นภาษาต่างประเทศ ต่างประเทศนี้ก็
คือภาษาเขมร บาลี สันสกฤต บาลีนี้ไม่ได้แน่เพราะบาลีไม่มีสระแ อ คงไม่ใช่ คงเป็น
เขมร ที่นี้ถ้าหากว่าเป็นคำเขมรแล้วเขียนตามอักษรวิธีเขมร ค ี่ตามอักษรวิธีเขมร
เขาออกเสียงว่าอะไร จะออกเป็นเสียง /คำ/ ก็คงไม่ใช่ คงเป็น กุม หรือ เกิม อะไร
อย่างนั้น ผู้ชำนาญทางเขมรก็คงจะมาพิจารณาชี้แจงต่อที่ประชุมได้ ผมอยากได้ยิน
จากผู้ชำนาญทางเขมรให้ความเห็นว่า คำแหง พระนามพ่อขุนราม คงจะแปลงมา
จาก ก่าแหง ซึ่งแผลงมาจาก แขง อีกทอดหนึ่ง แขง นั้นประกอบด้วยเสียงสิถิล ก
กับ ห แล้วมาแยกออกไปเป็น ก ห แขงก็มาแยกเป็น ก่าแหง แล้วมาแผลงอีกที่เป็น
คำแหง ในตัวศิลาจารึกเองนั้นท่านใช้ตัว ค ท่านไม่ได้ใช้ตัว ก แต่อาจจะใกล้เคียง กัน
ก็ได้ ช่างจารึกอาจจะแผลงไปเป็นเหตุบังเอิญก็ได้ มันบังเอิญ ๒ ที ถ้าอย่างนั้นก็
เป็นการแผลงตั้งแต่สมัยพ่อขุนรามคำแหง ตัว ก สมัยนี้ไปเป็นตัว ค สมัยโน้น แต่สระจะ
ออกเสียงว่าอะไรนั้นผู้ชำนาญทางภาษาเขมรก็ได้ชี้แจงต่อที่ประชุม

ที่นี้ผมจะพูดถึงเรื่องพญชนะควบ มีเรื่องน่าดูอยู่น้อยหนึ่ง เรื่องที่
น่าสนใจเรื่องหนึ่งก็คือเรื่องพญชนะควบในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง ในศิลาจารึก
หลักที่ ๑ พ่อขุนรามคำแหงนี้มีพญชนะควบที่เหมือนกับอักษรวิธีปัจจุบัน คือควบ
ตัว ร มี ทร เช่น อินทราทิตย ีตร เช่น ตรพวง คร เช่น ไคร ีครู กร เช่น กราน ในคำว่า
กรานกรฐิน (หน้า ๒, บรรทัดที่ ๑๓) ที่นี้ควบ ล กล มีคำว่า กล ีกลอง ปลา พลุ คำ
เหล่านี้ปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ ๑ มีควบด้วย ว ว ควบมี คำว่า แขนว กว และ
คววม

มีคำที่น่าสนใจพิเศษควบตัว ว นี้ปรากฏขึ้นซึ่งผมเห็นแล้วก็ชอบใจ หา
มาแล้วก็เห็นซ้ำ แต่ก่อนนั้นก็ไม่ได้สังเกต คือมีที่พญชนะควบน่าสนใจเป็นพิเศษใน
อักษรวิธี เพราะว่าในอักษรวิธีปัจจุบันไม่มีแล้ว มันปรากฏอยู่ในสมัยพ่อขุนรามคำแหง
สองตัว คำที่หนึ่งคือ ง กับ ว ควบกัน คำที่ปรากฏคือคำว่า งวว (หน้า ๑, บรรทัด
ที่ ๒๐) ท่านเขียน จุงงวว ที่นี้ก็แยกออกไป วว สองตัวหลังคือสระอัว ที่นี้เหลือ ง
กับ ว ก็ต้องควบกันเป็น งว ไม่ใช่ งัว ไม่ใช่ วัว เพื่อนไม่ได้จุงงัวไปขาย ไม่ได้จุงวัว

ไปขาย เพื่อนลุง /งั่วว/ งว ควบมีในสมัยโน้นมีปรากฏอยู่ครั้งเดียวในนี้ แต่ที่ผมไปพบ งว นี้ในหนังสือมหาชาติคำหลวง ปรากฏในมหาชาติคำหลวง กัณฑ์ทศพร ตอนพระนางผุสดีทูลพระอินทร์เมื่อพระอินทร์จะประทานพร ๑๐ ประการ ความตรงนั้นว่า

“... นโม เม อันว่ามูรธาตไหงว้แห่งข้า เต อัดฤ จงมีแก่เจ้าฟ้าพอก ไตรตรีงษ์...” คำว่า ไหงว้ งว ควบกัน แปลคำว่า นโม เม ไหงว้ นี้แปลว่า ไหว้ แน่ เทียบกับคำว่า นโม ที่แปลว่าไหว้ในปัจจุบัน ง หายไปเหลือแต่คำว่า ไหว้ ถ้าเผื่อว่ามันแยกกันเหมือนอย่างสมัยพ่อขุนรามคำแหง งวว นั้นน่าจะมันคงจะได้คำว่า ไหงว้ และไหว้ คำว่าไหงว้นี้ตกมา ง มันหายไป แต่คำว่า งวว ในศิลาจารึกนั้นมาถึงสมัยเดอะ เพนตากลอต ๘๐-๙๐ ปี งวว ไม่มี มีแต่ วัว เขาจดไว้แต่ วัว ไม่มีงัว ในปัจจุบันนี้เขาแยกคำว่า งวว เดิมออกเป็นคำว่า งัว วัว และดูเหมือนเสียง งัว นั้นจะไม่ใช่ภาษามาตรฐาน ออกจะถือ ๆ กันว่าเป็นภาษาพูด ส่วนถ้าเขียนจริง ๆ แล้ว ต้อง วัว ในพจนานุกรมราชบัณฑิตสถาน ฉบับ ๒๔๘๓ มีทั้งตัว งัว และ วัว ท่านจดไว้ทั้งคู่ และเมื่ออ่านคำนิยามแล้วดูเหมือนท่านจะถือว่า งัว นั้นเป็นคำหลัก วัว เป็นคำแผลงออกมา ท่านบอกว่า งัว เป็นคำสำคัญ ส่วน วัว นั้นก็เรียกเหมือนกัน คนที่ไม่ค่อยรู้เรื่องก็เรียกว่า วัว คนรู้อะไรก็เรียกว่า งัว (เรื่องอ่าน /งั่วว/ งวควบกัน นั้น ผู้ชำนาญทางศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงชี้แจงว่าเข้าใจผิด ความจริงต้องอ่านว่า /วัว/)

ถ้าถือว่า งวว คำเดิมแยกออกไปเป็น วัว งัว ได้สองตัว ลักษณะอย่างนี้ก็กำลังปรากฏอยู่ในภาษาไทยปัจจุบัน ยกตัวอย่างคำเดียว คำว่า ปลา มันแยกไปแล้ว เดี่ยวนี้เป็น ปลา แต่เคราะห์ดียังไม่มี ลา เข้ามาด้วย ถ้าแยกไป ๒ คำ ใช้ ปลา คำหนึ่ง ลา คำหนึ่ง แปลอย่างเดียวกัน ก็คงจะกำกวมไขว้เขวกันไม่ใช่เล่น ถ้ามันไปแยกอย่างนั้นจริง ๆ กินปลา ก็ได้ กินลา ก็ได้ เหมือนกับ ชื้อวักก็ได้ ชื้องัวก็ได้ ก็คงจะยุ่ง

พยัญชนะควบอีกคู่หนึ่งที่ปัจจุบันไม่มี หายไปแล้ว คือ ส กับ ว ควบกัน คำนี้ปรากฏที่ผมอ่านพบ ๒ แห่ง และเป็นคำเดียวกัน ท่านเขียนอย่างนี้ หลวกก จารึก

หลักที่ ๑ หน้า ๒ บรรทัดที่ ๓๐ และคำนี้ในภาคคำอ่านในตอนที่ยกคำอ่านปัจจุบัน
ท่านกรรมการท่านบอกว่าย่านอย่างนี้ อ่านว่า หลวก อ่านว่าอะไร /หน-วิก/ หรือว่า
/ลวก/ (วรรณยุกต์เอก) หลวกก คำนี้เองปรากฏในหลักที่ ๓ คงจะเป็น หลวก ท นั้น
คงจะเป็นเครื่องหมายวรรณยุกต์

ที่นี้ คำนี้ในจารึกหลักที่ ๑ ต้องอ่านว่า ลวก คือสระอะ ส่วนในจารึกหลักที่
๒ นั้นเป็น หลวก วรรณยุกต์จะเป็นวรรณยุกต์เอก ทั้ง หลวก และ หลวก มันต่างกัน
ตรงสระอะ หรือ สระอัว : ลวก หรือ ลวก ถ้าพิจารณาตามนี้ สระอะหรือสระอัว ถ้า
สระอัวก็มี ล ตัวเดียว ถ้าสระอะก็ ลว ท่านกรรมการที่ตรวจชำระหนังสือนี้ ตอนแรก
ท่านบอกว่าสระอะ ตอนหลังท่านบอกว่าสระอัว พิจารณาตามที่ท่านจดอ่านไว้ ท่านก็
พิจารณาไว้อย่างนั้น ถ้าพิจารณาตามอักษรที่เขียนแล้วคือมันมีตัว ก สองตัว ผมเห็น
ว่าออกเสียงตามแบบที่หนึ่งคือ ลว ควบกัน ผสมสระอะ แล้วก็แม่ก ถูกตาม
อักษรวิธีของศิลาจารึกนั้นมากกว่าที่จะเป็นสระอัว ไม่ใช่หลวก ควรจะเป็น หลวก
เพราะว่าในศิลาจารึกนี้ ถ้าสระอัวละก็ เขาใช้ วั ตัวเดียว แล้วตัวสะกดก็ใช้ตัวเดียว
อย่าง บ่ำม่วง ม่วง นี้เอา ง ตัวเดียว ไม่ใช่ ง สองตัว แต่คำนี้ คำที่เขาพิจารณา
หลวกก มีตัว ก สองตัว ตัวสะกดสองตัวนี้สะกดสระอะ ถ้าหาก กก สองตัวนี้เป็น
สระอะแล้ว ตัว ว ที่หลังตัว ล ก็ต้องเป็นตัวที่ควบกับ ล การที่คิดว่าออกเสียง หลวก
(สระอัว) นี้ เนื่องจากเสียง /ว/ กับเสียง /อุ/ มันใกล้เคียงกันมาก ถ้าเราทำปากให้กลม
ริมฝีปากไม่ติดกัน ปล่อยลมออกมาเราก็ได้เสียง อุ อุ อุ ถ้าริมฝีปากติดเข้าไปหน่อย
เราก็ได้เสียง อูว วะ คือเสียงอรรหสระ สองเสียงนี้ใกล้เคียงกันเหลือเกิน คำนี้บางทีอาจจะ
พูดสองอย่างก็ได้ในสมัยนั้น แต่ที่เขาจารึกไว้เป็น หลวกก เวลาพูดอาจจะ เป็น ลวก
หรือ หลวก ทำนองเดียวกับที่ใช้ในปัจจุบันนี้ คนบางคนพูดว่า “ความ ไม่ได้ความ” ในที่
ซึ่งคนทั้งหลายเขาพูดว่า “ไม่ได้ความ” ความ ความ คือเอา คว ควบกัน หรือเอา ว
นั้นไปเป็นสระอุเสีย ก็มีทั้งสอง ถ้าท่านสังเกตก็คงจะเคยได้ยิน

ในเรื่องอักษรควบนี้ พยัญชนะควบนี้ มีข้อที่น่าคิดอยู่อย่างหนึ่งคือว่ามันมี
ควบแท้ควบไม่แท้ คำว่า จริง ซึ่งเราถือว่าเป็นควบไม่แท้ในปัจจุบัน ผมไม่พบใน
ศิลาจารึก แต่ไปพบอีกสองคำซึ่งคงจะควบไม่แท้ คำนั้นคือคำที่เอ่ยถึงที่หนึ่งแล้ว

ฉบับปีที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๐

พรนษา อีกคำหนึ่ง *ธรรม* อันนี้ก็ เป็น *ธรรม* อาจจะเป็น *ธรรม* ที่เราพูดกันในปัจจุบัน หรือไม่อย่างนั้นก็เอา *ธ* ควบกันก็คงเป็น /*ท*ร่า/ คงจะไม่ใช่ คำว่า *พรนษา* ก็ได้ *ธรรม* ก็ได้ *เป็นคำรุ่นแรกของควบไม้แท้* ผมเข้าใจว่าอย่างนั้น ท่านคงไม่พูดว่า /*ท*ร่า *ส*ุด-*ท*ร่า/ (*ส*วด*ธรรม*) แต่ตัว *ร* นี้ก็คงเอาไว้เพื่อให้เข้ากับอักษรสันสกฤต *ธ*ร*ม* *ธรรม*ที่เขียน *ร* ไว้แต่ออกเสียง /*ท*ร่า/ ที่จริงในสันสกฤต ตัว *ร* ก็ไม่ได้ควบกับ *ธ* มีสระอะกันอยู่ ในเรื่องของพยัญชนะควบอักษรควบก็ขอยุติไว้แค่นี้

ในเรื่องวรรณยุกต์ เครื่องหมายวรรณยุกต์มีอยู่สอง คือ *ไม้เอก* กับ *กากบาท* ซึ่งจะเป็นไม้จัตวาหรือไม้โทก็ไม่แน่ เขาเขียนรูปเป็นไม้จัตวา แต่เห็นใช้ก็ใช้เป็นไม้โท นี้ ก็ใช้ อื่น แล้วก็เครื่องหมาย มีคำว่า *นี้* คำว่า *ห้าว* เป็นตัวอย่าง กากบาททำหน้าที่เท่ากับไม้โทในปัจจุบัน แต่ที่เห็นแปลกมีอันหนึ่งคือคำว่า *หิน* *หิน* ที่หน้า ๓ บรรทัดที่ ๒๗ ท่านเขียน *อิ ห* กากบาท *น* บางทีสมัยนั้นท่านจะไม่เรียกว่า *หิน* ท่านจะเรียกว่า *หิน* เอาหินมา เขียนมาอย่างนี้ ออกเสียงมาก็ต้องเป็นหิน แต่ก็ *ไม้*แน่ *นี่*ผมไม่ยืนยัน เอาไว้ให้นักวิชาการเถียงกันเล่น ในศิลาจารึกหลักที่ ๑ ของพ่อขุนรามคำแหงมีเครื่องหมายเป็นรูปวงกลมเล็ก ๆ แล้วก็จารึกไว้กลางบรรทัด, *ไม้*เหนือ *ไม้*ใต้, *กลาง* ๆ ในจารึกที่ ๑ มีอยู่สามแห่ง มีปรากฏอยู่ตอนท้าย ๆ ของจารึกศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงมีอยู่สี่ตำแหน่ง เครื่องหมายนี้ปรากฏในด้านที่สามและที่ สี่รวมกัน ๓ ครั้ง เครื่องหมายนี้เองสังเกตว่าท่านจารึกไว้ระหว่างคำที่มีได้อยู่ในวลี หรือในประโยคเดียวกัน ไว้ระหว่างคำสองคำที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกันในเชิงไวยากรณ์ เครื่องหมายนี้แยกความ ตัวอย่างที่หนึ่งผมจะอ่านให้ฟังจากศิลาจารึกอันแรก

“...เบื้องตะวันตกกรอดเมืองฉอดเมือง...หงสาวดี สมุทราหาเป็นแดน ๐
เบื้องดินนอนรอดเมืองแพร์ เมืองม่าน...”

ก่อนคำว่า *เบื้องดินนอน* มีเครื่องหมายอันนี้ ๐ *เบื้องดินนอนรอดเมืองแพร์* *เมืองม่าน* คล้าย ๆ กับว่ากันหมดแล้วนี่ตอนหนึ่ง และนี่อีกตอนหนึ่ง คือคำว่า *สมุทรา* *หาเป็นแดน* กับ *เบื้องดินนอน* นี้ไม่เกี่ยวข้องกันในเชิงไวยากรณ์ เครื่องหมายนี้ในศิลา *จารึกหลักที่ ๑* ปรากฏแต่เพียงสามแห่ง แต่ว่าในจารึกหลักที่ ๒ วัดศรีชุม ผมไม่

ทราบว่าย่างต่างกันสักเท่าไร ๒๐-๓๐ ปี ๑๐๐ ปี ไม่ได้ศึกษาทางนี้ มีปรากฏถึง ๕๕ แห่ง เครื่องหมายนี้ดูเหมือนจะเป็นการพยายามแรก ๆ ที่จะแบ่งความแต่ละตอน ออกจากกัน ที่มันไม่เกี่ยวกับ คนละตอน คือคำที่ติดกันในระหว่างเครื่องหมายนี้ไม่ เกี่ยวข้องกัน เป็นคนละเรื่อง จึงอาจจะเท่ากับมหัพภาคหรือจุลภาคในเครื่องหมาย วรรคตอนก็เป็นได้ ท่านนักวิชาการทั้งหลายจะเห็นอย่างไรก็ขอได้โปรดพิจารณา

ผมได้นำเอาปัญหาทางอักษรวิธีมาเสนอในที่ประชุมนี้ให้พิจารณากันแล้ว ๒-๓ ข้อ พอจะได้พิจารณากันตามสมควร ก็ขอยุติบทความไว้แค่นี้

